

UDLÆG AF KLØVERGRÆS I SENSOMMEREN

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Det er meget vigtigt, at det nye udlæg af kløvergræs bliver etableret rettidigt og korrekt, da det er en stor del af grundlaget for et stort udbytte af høj kvalitet i første slæt året efter.

- **Kløvergræsblandinger og arter der egner sig til udlæg i sensommeren**
 - Udlæg af græsmarksbælgplanter i renbestand
 - Sådybde
 - Højere kløverandel giver højere foderoptagelse og mælkeydelse
 - Tips om etablering af kløvergræs i august efter korn
 - Etablering efter pløjning
 - Etablering uden pløjning
 - Kløvergræs med eller uden dæksæd
 - Fordele ved at anvende dæksæd
 - Fordele ved at etablere uden dæksæd
- **Sensommerudlæg som MFO-græsudlæg og afgrødevariation**
 - Sådan kan det gøres:
- **Vintersædsarter til dæksæd generelt**
 - For at beskytte udlægget ved sen såning efter 1. september kan følgende mængder af vintersædsarterne bruges som dæksæd:
 - Vinterhvede
 - Vinterrug
 - Vinterbyg
- **Ukrudtsbekæmpelse**
 - Ukrudt i udlæg af kløvergræs uden dæksæd
 - Ukrudt i udlæg af kløvergræs med dæksæd
 - Ukrudt i udlæg af græs uden dæksæd
- **Sædskiftet**

Ved etablering af udlæg af kløvergræs i sensommeren er målet at få en stor andel af græsmarksbælgplanter. Ved tidlig etablering i den første tredjedel af august er gevinsten en større andel af kløver og 1.000 til 1.300 FE mere pr. ha end ved etablering omkring 1. september.

Metoder til at få fremrykket høsttidspunktet af den nuværende kornafgrøde kan være:

- Korn høstet til modenhed, hvor der er kvik på arealet, eller man gerne vil fremme høsten af korn, kan kornet nedvisnes med glyphosat 3 uger før forventet høst og høstes på normal vis mindst 10 dage efter behandling. Læs mere i [PlanteNyt](#) om bekæmpelse af kvik og rod ukrudt før høst.
- Ribbehøst af korn, når kornet er "bindemodent" cirka 14 dage før normal høst af korn, men man skal være opmærksom på, at ribbehøstet korn ikke er "grovfoder", og det kan være vanskeligt at opbevare produktet uden tab. Se mere i dette [PlanteNyt](#) om bl.a. ribbehøst.

KLØVERGRÆSBLANDINGER OG ARTER DER EGNER SIG TIL UDLÆG I SENSOMMEREN

Slætblandingerne med kløver, nummer 20, 22, 35, 42, 43, 45, 46 og 47, kan etableres med rimelig sikkerhed i sensommeren.

Udsædsmængden bør være 30 til 33 kg pr. ha. Især i blandinger med rajsvingel, som blanding 45, 46 og 47, er det vigtigt, at udsædsmængden hæves i forhold til mængden i foråret, da rajsvingel har en stor frøvægt.

Slætblandinger med et betydeligt indhold af strandsvingel, nummer 36, 40 og 49, egner sig bedst til udlæg om foråret og skal etableres inden 8. august. Det samme gælder græsblandinger med et stort indhold af småfrøede arter som timote.

Blanding nr. 48 med et stort indhold af lucerne egner sig ikke til udlæg i sensommeren.

UDLÆG AF GRÆSMARKSBÆLGPLANTER I RENBESTAND

Udlæg af græsmarksbælgplanterne rød kløver og lucerne i renbestand i efteråret anbefales ikke, da det kan være forbundet med betydelig risiko for en langsom/dårlig etablering. Især lucerne i renbestand har en meget svag konkurrence over for enårigt ukrudt og kan blive domineret af enårigt rapgræs, hvilket er ødelæggende for udbyttet det efterfølgende år.

SÅDYBDE

En korrekt indstilling af sådybden er stadigvæk en udfordring, selv med den nye teknik, så indstil såmaskinen korrekt. I kløvergræs må man gerne kunne se cirka 10 pct. af frøene i såsporet efter såning. Den korrekte sådybde på 1 til maksimum 2 cm er meget vigtig.

På flere arealer med kløvergræs er bestanden af kløver hel utilstrækkelig til at give et højt

indhold af protein. Det skyldes ofte, at kløverfrøene sås for dybt og for sent, og dermed bliver andelen af kløver for lav. For dyb såning har især stor betydning for bestanden og fremspiringshastigheden af hvidkløver.

HØJERE KLØVERANDEL GIVER HØJERE FODEROPTAGELSE OG MÆLKEYDELSE

På konventionelle bedrifter er gevinsten for at have kløver med i blandingen et øget udbytte af foderenheder på 10 pct. og et øget udbytte af råprotein på over 25 pct., hvor der har været gødet med 230 kg kvælstof pr. ha.

Under økologiske forhold, hvor der kun er gødet med cirka 90 kg kvælstof i gylle pr. ha, er effekten af kløver endnu større. Udbyttet af foderenheder er øget med cirka 35 pct., og udbyttet af råprotein er øget med over 50 pct. i forhold til rent græs.

TIPS OM ETABLERING AF KLØVERGRÆS I AUGUST EFTER KORN

- Rettidighed, jo før jo bedre.
- Er der kvik på arealet, kan kvik bekæmpes med glyphosat senest ti dage før forventet høst.
- Halmen fjernes, så snart det er muligt efter mejetærskning.

ETABLERING EFTER PLØJNING

En forudgående pløjning med en hurtig pakning af jorden giver normalt den bedste etablering og det laveste ukrudtstryk.

- Pløjning, harvning, pakning samt såning af græsfrø skal helst ske i løbet af få timer for at bevare jordens fugtighed.
- Udlægget skal sås på fast tromlet eller pakket jord i cirka 1 og maksimum 2 cm dybde.
- En hurtig og effektiv fremspiring af græs og især kløver sikres med en afsluttende tromling. Især på lerjord, hvor jorden kan være lidt knoldet, har en tromling god effekt på fremspiringen.

ETABLERING UDEN PLØJNING

Fordelen ved pløjefri etablering er, at det er lettere at lave et jævnt og kompakt såbed uden spor, men det giver en større bestand af ukrudt og kan give betydelige problemer med fremspiring af spildkorn, især af vårbyg.

- Ved høst bør mejetærskeren være påmonteret en avnespreder.
- Sæt kort stub.
- Undgå kernespild ved mejetærskning. Det er især et problem på arealer, hvor der har været dyrket vårbyg.

- Jorden bearbejdes i 10 til 12 cm dybde med en kraftig stubharve og efterbehandles derefter med en såbedsharve i 2 til 4 cm dybde eller harvning i 5 til 10 cm dybde med en tallerkenharve påmonteret en **kraftig** pakvalse.
- Harvning, pakning samt såning af græsfrø skal helst ske inden for en kort periode for at bevare jordens fugtighed.
- Er der mange spildkorn af vår- eller vinterbyg, kan man en uge efter opharvning bekæmpe de fremspirede spildkornsplanter med 1,0 liter glyphosat (360 gram pr. liter) pr. ha. Udlægget kan sås dagen efter behandling med glyphosat.
- Udlægget skal sås på fast pakket/tromlet jord i cirka 1 til maksimum 2 cm dybde.
- Efter såning af udlægget tromles arealet for at frøene får tilstrækkelig kontakt med jorden. På lerjord er dette specielt nødvendigt.

Billede 1. Såteknik med pakvalse, dobbelte skiveskær og trykrulle i såsporet er velegnet til etablering af kløvergræs. Desværre er der mange, der også sår for dybt med den nye teknik, så indstil såmaskinen korrekt. Man må gerne kunne se cirka 10-15 pct. af frøene i såsporet efter såning. Foto: Karsten A. Nielsen, SEGES.

KLØVERGRÆS MED ELLER UDEN DÆKSÆD

Risikoen for sandflugt samt såtidspunktet har betydning for, om du bør vælge at udlægge i renbestand eller anvende udlæg i meget små mængder dæksæd.

FORDELE VED AT ANVENDE DÆKSÆD

- Der kan udlægges gylle med slanger før første slæt i foråret og derved undgås skader på udlægget ved nedfældning, men pas på spor i marken.
- Ved sen såning i begyndelsen af september kan moderat mængde dæksæd være med til at beskytte udlæg mod sandflugt og tidlig frost.

FORDELE VED AT ETABLERE UDEN DÆKSÆD

- Ved tidlig etablering i august bliver udlægget af kløver og græs bedst uden dæksæd.
- Der er ingen vintersæd, der generer udviklingen af det nye udlæg.

Metoden med udlæg i sensommeren er generelt uegnet på lavbundsjord med et højt humusindhold, da humusjord ofte vil fryse til i vinterperioden og derved sprænge rødderne på græs- og kløverplanterne.

SENSOMMERUDLÆG SOM MFO-GRÆSUDLÆG OG AFGRØDEVARIATION

Vinterhvede til grønkorn kan, under visse betingelser, være en hovedafgrøde i det grønne krav om flere afgrøder. Grønkornet kan derfor f.eks. tælle med som én af de tre afgrøder, man skal have, hvis man har et omdriftsareal på 30 ha eller derover.

Græs- og kløvergræsudlæg i vinterhvede kan tælle som MFO-græsudlæg, såfremt der kan konstateres en anden hovedafgrøde end græs på arealet.

For at vinterhvede til grønkorn kan tælle som en hovedafgrøde, kræver det, at:

- Der anvendes dæksæd af vintersæd (vinterhvede)
- Grønkornet høstes efter 15. maj
- Det skal være muligt at konstatere stubrester af korn ved kontrol frem til 25. juli.

Hvis vinterhvede til grønkorn kan tælle som hovedafgrøde, på baggrund af ovenstående, kan udlægget tælle som MFO-græsudlæg.

SÅDAN KAN DET GØRES:

Der anvendes 45 til 60 kg vinterhvede pr. ha som dæksæd, den mindste udsædsmængde ved tidlig såning, første uge af august – vælg en sildig sort som for eksempel Mariboss.

Udlægget etableres så rettidigt som muligt, dvs. i den første halvdel af august.

Afgrøden af korn og kløvergræs skårlægges sammen med 1. slæt efter 15. maj.

VINTERSÆDSARTER TIL DÆKSÆD GENERELT

For at beskytte udlægget ved sen såning efter 1. september kan følgende mængder af vintersædsarterne bruges som dæksæd:

VINTERHVEDE

Cirka 30 kg vinterhvede pr. ha er bedst som dæksæd. Første slæt høstes normalt midt i maj før begyndende skridning af vinterhvede og græs.

På dette tidspunkt er udbytte og foderværdi meget højt, og slættidspunktet på det nye udlæg passer godt sammen med første slæt for de overvintrende græsarealer. Vinterhvede giver kun en meget begrænset genvækst af hvede efter første slæt.

VINTERRUG

Cirka 30 kg vinterrug pr. ha er også en mulighed som dæksæd. Vinterrug skrider tidligt og skal derfor høstes cirka to uger før første slæt, hvis foderværdien skal være god. Er fodersituationen i foråret meget anstrengt, kan man høste afgrøden som grønrug først i maj.

VINTERBYG

Cirka 50 kg vinterbyg pr. ha passer godt sammen med første slæt, men det giver en betydelig genvækst med angreb af meldug, der generer foderværdien i de efterfølgende slæt.

UKRUDTSBEKÆMPELSE

Ukrudt er generelt ikke et stort problem ved udlæg i efteråret, især ikke hvis der er pløjet før såning.

UKRUDT I UDLÆG AF KLØVERGRÆS UDEN DÆKSÆD

Stomp CS er godkendt til udlæg af græs og kløvergræs uden dæksæd om efteråret med en dosis på 1,0 liter pr. ha, jf. [vejledningen](#). **Activus 40 WG** er ligeledes godkendt til mindre anvendelse i græs og kløvergræs uden dæksæd. Anvend 1,0 til 1,2 l/kg pr. ha, jf. [vejledningen](#). Sørg for at græsfrøene er dækket af jord.

Bemærk, at **Stomp Pentagon** og andre pendimethalin-midler end de nævnte ikke er godkendt til disse anvendelser.

UKRUDT I UDLÆG AF KLØVERGRÆS MED DÆKSÆD

1,0 liter Stomp CS eller 1,0 kg Activus 40 WG pr. ha kan anvendes i vintersæd med udlæg af kløvergræs. Græsfrøene skal være dækket af jord.

UKRUDT I UDLÆG AF GRÆS UDEN DÆKSÆD

I udlæg af græs uden dæksæd kan Stomp CS og Activus 40 WG anvendes, jf. link til vejledning ovenfor.

SÆDSKIFTET

Såning af kløvergræs efter kløvergræs giver ofte "kløvertræthed", som kan skyldes svampe og især kløvecystenematoder. Derfor bør der være mindst et år og gerne to år mellem dyrkning af hvidkløvergræs. Erfaringen har vist, at majs er en god forfrugt for kløvergræs.